

تهیه کننده: سید کمال یعقوبی کارشناس ارشد تاریخ - دبیرستان های ناحیه ۲ قزوین

فعالیت ۱ (ص ۴۷):

جامعه ایران در دوره قاجار صرف نظر از زندگی در سه قالب شهری، روستایی و عشایری، از گروه های اجتماعی متعددی به ویژه در شهرها تشکیل شده بود. وجود اصناف مختلف در قالب بازار که قلب اقتصادی شهرها و به خصوص تهران محسوب می شد در کنار تجار و بازرگانان با نفوذ، حضور روحانیت و مرجعیت شیعه به عنوان رهبران معنوی جامعه که از جایگاه رفیعی نزد مردم برخوردار بودند و بالاخره وجود قشر روشنفکر و تحصیلکرده که در پی نوسازی فضای ایران برابر استانداردهای بین المللی بودند، می توانست معادلات قدرت و تحولات سیاسی دوره قاجار را تا حدودی خارج از اراده پادشاهان قاجار رقم بزند. شناخت خاستگاه هر یک از این گروه ها، همچنین ارتباط و همگرایی این گروه ها در برخی حرکت های اجتماعی از جمله جنبش تحریم تنباکو و سپس نهضت مشروطه، بدون تردید نقش مؤثری در فهم و درک تأثیرگذاری آن ها در تحولات دوره قاجار خواهد داشت.

فعالیت ۲ (ص ۵۱ و ۵۲):

پاسخ پرسش ۱): با توجه به فعالیت گسترده کمپانی های انگلیسی در ایران دوره قاجار که در پس اخذ انواع امتیازات سیاسی و اقتصادی طبیعی می نمود، به نظر می رسد بازار کالاهای انگلیسی به ویژه انواع پارچه در ایران بسیار پر رونق بوده به طوری که نویسندگان نیز خشنودی خود را از سودهای کلانی که عاید شرکت های متبوع می شده پنهان نمی کنند.

پاسخ پرسش ۲):

۱-۲- ورود بی رویه انواع کالاهای خارجی به ویژه پارچه که موجب رکود تولیدات داخلی و ورشکستگی کارگاه ها در نقاط مختلف به ویژه اصفهان گردید.

۲-۲- جذبیت کالاهای وارداتی برای ایرانیان و بی توجهی اقشار مختلف مردم اعم از ثروتمندان و مردم عادی به تولیدات داخلی که به نوبه خود تقاضا برای تولیدات داخلی را کاهش داد.

۳-۲- عدم سرمایه گذاری و حمایت کافی از سوی دولت در بخش صنایع داخلی که به مرور برخی از این صنایع را به تعطیلی کشاند.

فعالیت ۳ (بحث و گفتگو) (ص ۵۱):

سرمایه گذاری در تولید بخشی از محصولات کشاورزی نظیر ابریشم، تریاک، تنباکو و پنبه که بیشتر جنبه ی صادراتی داشته، اگرچه به لحاظ کسب درآمدهای ارزی می توانسته مدّ نظر قرار گرفته باشد اما از سوی دیگر به دلیل بی توجهی در تولید برخی محصولات کشاورزی مهم به ویژه گندم که به نظر قوت قالب ایرانیان در دوره قاجار بوده، در برخی مقاطع تاریخی و در پی وقوع قحطی های

مقطعی در دساز می شد. تأکید بر کشت برخی محصولات جایگزین همچون سیب زمینی، به طور مثال در دوره مظفرالدین شاه، هم از این منظر قابل تفسیر است.

فعالیت ۴ (بررسی شهود و مدارک) (ص ۵۲):

پاسخ پرسش ۱)

به نظر می رسد مطالعه بر روی عادات غذایی اقشار مختلف مردم، از یک سو می تواند به فهم و درک اوضاع اجتماعی و جایگاه طبقات مختلف مردم کمک کرده و از سوی دیگر به لحاظ اقتصادی می تواند به روشن شدن وضعیت تولید مواد غذایی کشور نیز منجر شود.

پاسخ پرسش ۲)

به عنایت به متن، مسئولین وقت به کشت سیب زمینی به عنوان کشت جایگزین گندم نگاه استراتژیک داشته و در پی گسترش اراضی زیر کشت این محصول بودند تا خطر قحطی ناشی از کمبود گندم را مرتفع سازند. همچنین علی الظاهر کشت سیب زمینی به صرف تر از گندم بوده و سود سرشاری را نیز نصیب مלאکین و زمین داران می کرده است.

فعالیت ۵ (فکر کنیم و پاسخ دهیم) (ص ۵۴):

با توجه به دخالت های زیاد دو کشور استعمارگر روسیه و انگلیس و همچنین آسیب های متعددی که از قبل این مداخلات در دوره های قبل از ناصرالدین شاه، به لحاظ سیاسی، اقتصادی و تمامیت ارضی به ایران وارد شد، به نظر می رسد امیرکبیر از یک سو در پی محدود کردن نفوذ کشورهای پیش گفته بود و از سوی دیگر بدنبال این هدف بود که حوزه علم و دانش از نفوذ کشورهای مزبور در امان مانده و از این طریق نسلی مستقل و وطن پرست برای آینده ایران تربیت شود.

فعالیت ۶ (بررسی شواهد و مدارک) (ص ۵۸):

پاسخ پرسش ۱) اگرچه متن نشان دهنده اهتمام دولت قاجار و به خصوص شخص محمدشاه قاجار به سرکوب مخالفان و تنبیه اشرار و گردنکشان اصفهان است اما حضور محمد شاه با لشکریان بسیار، بیشتر به یک لشکرکشی شبیه است. از این گذشته، به نظر می رسد کار از سرکوب شورشیان گذشته و حضور قشون قاجار خود موجب احساس ناامنی مردم عادی شده است و به قول معروف تر و خشک را با هم سوزانده است به طوری که موجب نارضایتی گسترده اهالی شهر شده و کسی را هم یارای انعکاس مشکلات پیش آمده نبوده است.

پاسخ پرسش ۲) استفاده از نمایش های گمدی از جمله «بقال بازی» توسط هنرمندان منطقه در حضور شخص شاه و بیان همرمندان و طنز آلود کم کاری ها و به خصوص بد رفتاری مأمورین دولتی با مردم، به نظر می رسد نظر شاه را جلب نموده به طوری که دستور رسیدگی به اوضاع داده شد.